



Kiadja a Gömör-Kishonti Múzeum Egyesület, Rimaszombat

Nyíresi-Tichy Kálmán

„Az ige testet öltött”

Emlékezés a radnóti Pósa-szobor avatásáról

Rettenetes nép az ujságíró! Ha akkora csatában van együtt egy eseménnyé (így!), ahogyan mi voltunk a Pósa bácsi szobra körül, egymás orra elől halássza el az ízes adatokat, ki-ki a maga lapjának. Aki előbb jött, azé a zsákmány. De fordítva is eshetik. Ha a kollégák jóbaráti alapon megegyeznek: ki hová, s mit ír, előre kijelentem, hogy én a Nagyasszony számára gyűjtöm a Pósa-napi mézet s esze-rint válogattam az anyagomat is előtte való napon. De mi történt? Másnap berobog Darkó Pista a PMH nevében s délután megtudom, hogy Vass László, a Magyar Újság riportere leadta neki az én nagyasszonyi gyűjteményemet. Evett a méreg. Hanem van nemezis! A PMH redakciója üdvös ökonómiával dolgozván, a Darkó Pista riportjából bizony kiemelt minden mást, ami nem szigorúan az eseményekre vonatkozott, s így az én anyagom érintetlen maradt. Enyém a legkedvesebb, a legszebb terület; túl a napilapokból már olvasott riportázson a hangulatok, a szépségek, a nap gyönyörű élménye, amire a siető hírszolgálatban nincs tér és idő. Már maga az út a rimaszombati vasúti állomástól Nemesradnótig, Pósa Lajos nagytiszteletű urunk kocsiján, tiszta gyönyörűség, bevezetés egy szép magyar szimfóniához. Istenáldotta vidék! Meleg illatot lehelő érett búzatáblák, szelíd füzesek a kanyargó Balog patak mentén, meg vadgalamb-rejtegető égerfás csalitok, kövérzöld erdőcskékkal koronázott halmok, távolabb a ratkói he-gyek kék hullámai, utunkat pedig a magyar tájképek igaz ékességei: terebélyes akácfaék szegik. Tőlünk jobbra a Balog patak völgyében sorakoznak fel a falvak, micsoda jó nevek! Az ember szinte ízlelgeti, csemegézi, míg kimondja őket; Zádorháza, Iványi, Cakó, Zsíp, Dulháza, Újfalu. Olyan jól esik elsorolni, hogy hárommal már túl is szaladtam Radnóton. Nem szaladtak azonban tovább derék lovacskáink, megállottak az iskola előtt, ahol már lepellel borítva áll Pósa bácsi szobra. Kedves, meleg fogadtatás, persze uzsonna minden jókkal, ismerkedés már itt levő kiküldöttekkel, szállásunk felkeresése – az is egy remek Pósa portán – aztán séta a falun végig. Csak ennyi kell, hogy az ember megértse Pósa Lajos egész költészetét. Azt, hogy ihletett lélekkel születve, ebben a faluban gyökerezve nem lehetett más, mint költő. Szülőfaluja dalolásának kellett lennie, sorsszerűen arra küldetett, hogy rajta át megszólaljon a nemesradnóti forró föld!

Ezek a gyönyörű tágas porták, fehér tornácok, a kapufélfánál csendesen elpipázó szép öreg magyarok – olyan fejekkel, melyeket márványba véshet, bronzba önthet a néprajzkutató. A

gémeskút minden udvaron, a józamatú tiszta magyar szó, mely melegen ömlik feléd, ha valakit megszólítasz és úgy fogadnak mindenhol Istenhozottal, mintha már régen csak reád vártak volna, hogy örömük teljes legyen!

A falu felső végén meg kell állni. Isteni színjáték terül ott elénk. Jó puskalövésnyire Újfalú látszik, mögötte haragoskéktől az álomképig hullámszerűen a hegyek, fölöttük pedig izzó pompában búcsúzkodik a nap. Olvasztott aranyban fürdik bibirgömbje, tragikus hatáskereséssel egy vad viharfelhőt vont maga felé s az szédületes tömeggel nyúlik bele a viharjós égbe, szikrázó küllőkben vetve át magán a nap utolsó sugarát. S az egész csodálatos kép elé fekete sziluettet rajzol három karcsú akác. Nem lehet azt soha elfelejteni.

A falu alkonyatához tartozik, hogy jön haza a csorda is az ereszkedőn, úgy ömlik a barna jószág, mint valami dús tejszagú folyam. Kis bocik ficáncolnak, bölcsen ballagnak az erős tehének, mindegyik útbaigazítás nélkül egyenest hazatér szép sorjában.

A falu közepén némán fúrja az égre hatalmas tornyát a kálvinista templom, onnan hatalmas ércakasszal, fölötté csillagos buzogány próbál komázni éteri testvéreivel, a csillagokkal. Azok még alszanak. Még jól látni. Találok egy gyönyörű, nagyon öreg házacsát, csodálatos szép díszeket fejtegetek rajta: vajon melyik mi lehetett: tulipán, rózsza, rozmarin? – századok meszelése vonta be a finom fonalát, nehéz már kivallatni.

Vacsora az iskola teremben, ahol holnap a bankett lesz. Petroleum lámpa szelíd fénye sugároz reánk. Milyen jól esik a negyvenes égőktől elkínzott városi szemnek! Az asztal fölött érdekes beszélgetések, messzi tájakat kapcsolunk egybe szavainkkal, messzi városok küldöttei. Páratlan házigazdánk: Bodon Lajos, felesége és lánya ki nem fogynak a kínálásból: „Tessék, tessék, mert nincs más”. Persze az a „nincs más” megismétlődik minden alkalommal, valahányszor éppen valami más kerül az asztalra. Elbeszélget-nénk itt akármeddig, de átadjuk a terepet a szorgos asszonyok, leányok seregének, kik még most este terítik meg a nagyteremben a hatalmas asztalokat, százötven személyre. Átmegyünk a tanítólakba. Itt folytatódik az eszmecsere, irodalmi, művészeti problémákat tárgyalunk a kerek asztalnál, hátunk mögött alusznak már a hatalmas koszorúk, a holnapi ünnep várományosai. Kedves vendéglátóim, ismerve vadászszenvedélyemet, mutatnak egy fakulacsot, kedves, barna jószág, fölírata révésve: „Czinyéri Antalé Ao.1826. die 10a Oct”. Tisztes kort ért szép kulacs, no nincs rajta repedés ma sem. Másik oldalán ezt mondja a vésés: „Iszom, ha szívem örvend, iszom, ha”... és itt abbahagyja. Bizonyosan ez jött volna még: „iszom, ha bú emészti”. De a régen pihenő kéz úgy is tudta, hogy ezt mi kitaláljuk, abbahagyta a szöveg közepén. Aztán látok még egy násznagyi kanalat, melyet 51 év előtt faragott egy radnóti pásztor. Ravasz holmi ez, két vége van, két kanala, egy száron. Egyik felfelé néz, a másik lefelé. Cifrákkal remekelt a szára. Tréfából adták az ilyet a násznagynak, kettőnek egy kanalat, hogy mulatság essék, ahogy felváltva eszegetnek vele. Régi jó világ, játékos jókedv, hová lettél?

Apostolok oszlása. Korán keltek az utasok, halálosan fáradtak vendéglátóink. Mindegyiküket hazakísérnek. Vaksötét a falu. Csak ott ég fényesség, ahol vendég van a háznál s hazavárják. Kell a kíséret, mert a radnóti kutyák ilyen késő éjszakai órákban már nem respektálják az ünnepi kiküldöttek lábszárait, akár micsoda jó magyar egyesületet képviselnek is azok, akik e lábszárakon járnak.

Hótiszta ágy, remekbe hímzett párnák, de hát nem vagyok jó alvó, s a háziasszonyom merő szeretettel legszebb dunyháját adta nekem, s az bizony elég lett volna Szibériában is. Hanem azért kedves volt a baktort hallgatni, amint megfújta az éjszaka óráit, sötét hajnalon hallani az első kakasszót, s mindjárt utánna a gazda lépteit, amint a belső szobából az udvarra megy, jószágai után nézni. A föld érverése ez, csodálatos, titkos, ősi, ezeréves életritmus, hogy ezt kihallgathassuk, felér egy álmatlan éjszakával!

Felvirradt az ünnepi nap. Kicsit szitál az eső, de még jó ebben a hőségben. Hemzseg a falu, minden háznál vendég, – de legjobban hemzseg az iskolaudvar. Kocsik, autók érkeznek egyre-másra. Reggeli közben sikerül megitatni egy csésze kávéval Bodon Iluskával is, aki ezer dolgától tegnap vacsorát sem evett. Már száguldanak a falu határán túl, Rimaszombat irányába a kerékpáros legények, minden kerékpár muskátlival, rozmarinngal díszítve. És gyülekezik a kicsi magyar leányok, legényké, a leánykák pruszlikban, pártában, a legényké lobogó ingujjal, pitykés, sujtásos mellénnyel, árvalányhajjas, hetyke kalappal. Mikor megindulnak a felvégre, hogy ott köszöntsék a falu küszöbén a Nagyasszonyt, a Költő özvegyét, olyan, mintha egy szépséges, ezerszínű virágos rét

kelt volna lábra. Köny-nybe lábada az ember szeme ettől a látványtól. Öröm is, remény is, fájdalom is van ebben a könnyben.

Azalatt benn minden más előkészület folyik. A szobron már zöld selyem lepel, a pódium ezer lombbal díszítve, az iskola udvaron nyitott színben, ponyvák alatt dolgoznak a serény asszonyok, a sikállók alatt csattog a tézta a déli túróscsuszához. Sok ága-boga van ilyen ünnepségnek. Aztán széleseben karikáznak végig a falun a kerékpárosok, utánuk jön a Nagyasszony autója, egyetlen éljenzés, kendő lobogtatás végesvéig az egész falu. A legbecsesebb vendég legközelebbi rokonához, Pósa Béla bátyánkhoz száll. Megkondul a református templom szépszavú harangja, gyülekezik az egész ünnepi nép s megindul gyönyörű menetben. – elöl a kis magyar ruhások színes folyama, utánuk a kiküldöttek fekete csapata, az özvegy és a család, majd az egész falu népe. A hatalmas templom úgy megtelik, hogy igazán csak az Ige számára maradt benne hely a szorongó fejek felett. Két kapuja tárva, azokon át a szabadba látni s míg felzúg az orgona és a zoltárok ostromolják az eget, kilátok egy szép karcsú gémeskútra amíg az orgona szöveggőzött piano variál, behallom az ereszről egy fecske boldog csicsergését. A templom két falán két már-vány tábla. Jobbról Szentkirályi Andrásé, a gályarab, mártírhős lelkipásztoré, jobbról Nemesradnót háborús hősi halottaié, közöttük öt Bodont számlálok s egy Pósat. A szószéken is Pósa Lajos nagytiszteletű atyánk hirdeti az Igét, s az Ige ma arról szól, hogy a költő lelkében megmerített égi ajándék, hogyan építi itt lent a Földön Isten országát. Az eszmék zürzavarából kiásott, elhanyagolt nagyszerű szempont; az irodalom mint égi küldetés! Pósa Lajos, a költő kellett hozzá, hogy megvalósítsa és Pósa Lajos a lelkipásztor, hogy így meghirdesse.

Az ünnepség. Én csak azt írom le, amit a riporterek el nem mondhattak a nagy sietségben. Mit láttam a podiumról? Máskor kellemetlen, feszélyezett így „kirakatban” ülni. Most merő, tiszta gyönyörűség. Szorosan előttünk a kis magyarok, a coffocskák, meg az árvalányhajás kalpagok. Az iskola kerítéséig a meghívott közösség, a kerítésen kívül a falu, ameddig a szem ellát, s ahonnan csak ide látni. Meztelen lábcskákat látok lefityegni abla-kokból, tornácok pereméről, tetőkről, szilva-, meg alma-fáktól, fekete ünneplős öreg nénéket a tornác könyöklő-jén, nem látni egy makula ürességet sehol, ember ember hátán. Az egész falu. A vér ide futott a szívhez, a Szo-borhoz, hogy benne dobogjon. Rhetori szépségű beszé-dek, dübörgő, megrázó ódák, zengő karénekek hangza-nak el. Ablonczy Pál gömöri ref. esperes mondja a nagyszerű szavakat a szoborra mutatva: „Az Ige testet öltött!” Egy kisolló villanását látom, lehull a zöld selyem lepel a szoborról, s abban a pillanatban feltűnik az égen, egész alacsonyan egy kiterjesztett szárnyú gólya, a magyar végtelenség kedves madara, méltóságteljes köröket ír az ünneplő tér fölött. Nem misztikom ez? Nem a hallhatatlanságba költözött nagy lélek szelíd, poétikus üzenete?

A Nagyasszony beszél. Beszélget a szoborral, az ő „édes urá”-val. S amint a Nagyasszony befejezte szellemidézését s leül, a pódium lábánál álló kis magyar legényke kalpagjáról kitép a szél egy szál árvalányhaját s röpíti mindnyájunk feje fölött egyenest a Nagyasszony lehajtott fejére. Még egy üzenet a végtelenből. Az ember egészen beledöbben!

(...)

Most pedig mély tisztelet adassék egy nagyszerű ma-gyarnak, egy kimeríthetetlen lelkesedésű református tanítónak, Bodon Lajosnak, akinek érdeme, hogy áll a Pósa- szobor, aki ölben hozta magával a szobor bronztestét, s aki hónapok óta levelez, gyűjt, karokat tanít, színdarabot rendez, intézkedik, amellet évvégi vizsgákat lát el, lőt-fut, s kemény barna arcán megnyúltak a vonások az emberfeletti erőfeszítéstől: mindenütt jelen lenni, s mindent becsülettel elvégezni! S mindenre csak annyit mond: „Hát egy kis fogyasztókúra, kérem.” Hat ember halottfáradt lehetne at-tól, amit Bodon Lajos végzett. Hogy bírta? Csak a magyar lelke fűthette ennyire, a szívében volt az erőközpont, mely az emberfelettel is meg tud bírkózni. Ő tette azt, hogy immár áll az első szlovenszkói magyar szobor! Vessük szívünkbe mindnyájan a nevét!

Ilyen heroikus építő eredményű megmozdulások telnek a magyar tanítóktól. Példamutatás, melyen bár további szándékok buzognának fel. Pósa bácsi szobra áll, lelke él a faluban, melytől elvászthatatlan. De élni kell szerte a hazában is, és ha ihlet és lendület kell, emlékezzünk évente a szoborra, nem újból ünnepléssel, de felavatásának emlékére az ő szellemében írt irodalmi alkotásokat pályáztatva, jutalmazva, kiadva, a magyar gyermeklélekben tovább kertészkedve! Pósa bácsi már halhatatlan és örök, de örök a feladat is, melyet ránk hagyott! Az Ige immár testet

öltött, de fontos, hogy a cselekedetek folytonosságában is teljesedjék!

Készítette [Gyetzvai Zoltán](#) (C) 2000-2001